

FAKULTNÍ ZÁKLADNÍ ŠKOLA OLMOUC, HÁLKOVA 4

ZÁVĚREČNÁ PRÁCE

Den D

Olomouc, červen 2014

Vedoucí práce:

Jan HÁJEK

Yvona Stantienová

Obsah

1	SITUACE VE SVĚTĚ	7
1.1	Východní Evropa	7
1.1.1	Leningrad	7
1.1.2	Moskva	7
1.1.3	Stalingrad	7
1.1.4	Kursk	8
1.2	Atlantický oceán	8
1.3	Tichý oceán.....	8
2	CESTA K OTEVŘENÍ DRUHÉ FRONTY	8
2.1	Konference v Casablance	9
2.2	Konference v Teheránu.....	10
3	PŘEDCHOZÍ INVAZE.....	11
3.1	Operace Jubilee.....	11
3.2	Operace Torch	11
3.3	Operace Husky	11
3.4	Vylodění v Itálii.....	12
4	PŘÍPRAVA NA DEN D	12
4.1	Správné místo k vylodění	12
4.1.1	Pas-de-Calais	12
4.1.2	Cotentinský poloostrov.....	12
4.1.3	Normandijské pobřeží	13

4.2	Dezinformační kampaň.....	13
4.2.1	Operace Cockade.....	13
4.2.2	Operace Bodyguard.....	13
4.3	Závěrečné přípravy	14
4.3.1	Správný den k vylození.....	15
4.3.2	Výsadkové operace.....	15
5	LETECKÉ A NÁMOŘNÍ OPERACE	16
5.1	Námořnictvo	16
5.2	Letectvo	16
6	DEN D.....	16
6.1	Utah	17
6.2	Omaha.....	18
6.3	Gold	18
6.4	Juno.....	19
6.5	Sword.....	19
7	DALŠÍ PRŮBĚH OPERACE	20
7.1	Mulberry	20
7.2	Postup vojsk do vnitrozemí	20
8	BOJOVÁ TECHNIKA.....	21
8.1	Spojenecká technika	21
8.2	Německá technika.....	22
9	VELITELÉ A JEDNOTKY	24

9.1	Spojeneční velitelé.....	24
9.2	Němečtí velitelé.....	24
9.3	Spojenecké jednotky.....	24
9.4	Jednotky Osy.....	25
10	SHRNUTÍ.....	25

Abstrakt

Práce pojednává o vojenské a politické situaci ve světě před rokem 1944. Podrobně rozebírá předchozí pokusy Spojenců o otevření Druhé fronty v Africe a Evropě. Popisuje plánování, zpravodajskou činnost a dezinformační kampaň předcházející operaci Overlord. Dále pojednává o rozložení sil Spojenců a Osy na bojišti. Podrobně popisuje průběh Dne D (6. 6. 1944), zejména boje na jednotlivých plážích. Jsou uvedeny počty vojáků techniky a ztrát na obou stranách. Zmiňuje i použité zbraně a techniku včetně speciálních technických prostředků. Shrnuje i důsledky operace pro další průběh války.

Abstract

In my work I have mentioned the political situation before 1944. I have remarked on the previous attempts of the Allies to open the Second front as well as the planning, intelligence and disinformation campaign that preceded the operation Overlord. I have also written about the Allied and the Axis powers on the battlefield. I have described in detail the progress of D – Day, including the fights on individual beaches. I have mentioned the numbers of troops, equipment and casualties on both sides. My work also treats of the weapons and equipment used, including special technology. It summarizes the consequences of the operation for the further course of the war.

ÚVOD

Letos uplynulo 70. výročí spojeneckého vylodění v Normandii, které zásadně ovlivnilo průběh poslední fáze války. Přestože je toto téma zpracováno v řadě filmů a knih, podrobné informace o přípravě a vlastním průběhu operace jsou většinou dostupné jen v odborné literatuře, proto jsem se rozhodl toto téma podrobněji zpracovat. Soustředil jsem se nejen na vlastní průběh invaze v Den D, ale i na předcházející události a operace a také na příčiny a důsledky spojeneckého úspěchu.

Veřejnosti není příliš známo, že Dni D předcházelo několik úspěšných i neúspěšných vylodovacích pokusů Spojenců a že Druhá fronta v Evropě a severní Africe byla otevřena již před rokem 1944. Pozornost věnuji také plánování, zpravodajské přípravě a klamným operacím, bez kterých by Den D nejspíš nebyl úspěšný. Rovněž jsem zdůraznil politická východiska operace, zejména soustavný tlak J. V. Stalina na otevření Druhé fronty, trvajícím od napadení SSSR Německem.

1 SITUACE VE SVĚTĚ

V letech 1942 až 1943 se začala válečná situace ve světě pozvolna obracet. Japonci, kteří zprvu devastovali americké námořnictvo, jsou nyní vyčerpaní a stahují se zpět. Německé síly byly poraženy na východě a ustupují k polským hranicím. Britové, díky rozluštění Enigmy, ničí německé ponorky v Atlantiku, Američané začínají porážet Japonce v Pacifiku a Montgomery vytlačuje Rommela z Afriky.

1.1 Východní Evropa

Poté co 22. června roku 1941 Němci porušili pakt o neútočení a zahájili operaci Barbarossa, tj. útok na Sovětský svaz, zprvu s velmi rychlým postupem dál na východ, se jim začaly hroutit plány o obsazení SSSR do zimy. Rusové se nehodlali vzdát a začaly kruté boje o nejdůležitější města Svazu.

1.1.1 Leningrad

Počátkem září 1941 Němci dosáhli Leningradu, jednoho z největších průmyslových center SSSR. Po velmi těžkých střetech s Rudou armádou, se 8. září Němcům podařilo uzavřít okruh kolem města a tak začala blokáda, která trvala téměř 900 dnů. Nejprve chtěli město dobýt, ale 12. září 1941 přišla zpráva z německého hlavního stanu, že Leningrad nemá být obsazen, ale jen obklíčen. Německé tankové a letecké svazy byly staženy a poslány na doplnění vojsk, která utrpěla těžké ztráty v bojích u Smolenska. Němečtí vojáci do města nevstoupili, ale nechali lidi uvnitř hladovět a umírat, až do ledna 1944, kdy byl Leningrad osvobozen Rudou armádou

1.1.2 Moskva

V listopadu 1941 se Němci dostali 30 km před Moskvu, ale kvůli zimě jim nefungovala technika a Stalin nechal poslat do Moskvy elitní jednotky ze Sibiře. Rusové zahájili protiofenzívu a Němci museli ustoupit tak rychle, že většinu své techniky nechali stát před Moskvou. Adolf Hitler sice německý ústup zakázal, ale polní maršál Fedor von Bock rozkaz neuposlechl. Po ústupu se německá vojska zakopala na pozicích, kde se udržela, jelikož ruské jednotky musely doplnit zásoby a munici. Němečtí vojáci se do Moskvy už nikdy nedostali.

1.1.3 Stalingrad

Od podzimu 1942 až do zimy 1943 probíhaly kruté boje o město Stalingrad, které chtěl Hitler dobýt hlavně proto, že neslo Stalinovo jméno, tudíž by jeho dobytím snížil morálku Rusů.

Stalin se však města vzdát nehodlal a nařídil, že všichni muži, ženy i děti musí o Stalingrad bojovat. Když se Němci probíjeli až do města, začaly boje doslova o každou cihlu. Přes veškeré ztráty se nakonec Rusům podařilo Němce porazit a ti byli buď zatčeni, nebo museli ustoupit.

1.1.4 Kursk

Jedna ze zásadních porážek Německa na východě se odehrála ve městě Kursk. Byla tu největší tanková bitva historie a začala v červenci 1943. Bezprostředním cílem bylo zlikvidovat Kurský oblouk a zničit sovětské síly v této oblasti. Bitva trvala až do konce srpna a ztráty na obou stranách byly obrovské. Ačkoliv ztráty Rudé armády byly větší než na německé straně, jednalo se z pohledu Německa o velký neúspěch, který definitivně odsoudil Třetí říši k porážce, neboť ta nebyla schopna nahradit utrpěné ztráty a definitivně ztratila strategickou iniciativu na celé východní frontě.

1.2 Atlantický oceán

Leteckou bitvu o Británii Hitlerova Luftwaffe, tj. Německé válečné letectvo, sice prohrála, ale i tak byla Británie v neustálém ohrožení Německem. Největší potíže jí činila Hitlerova hlavní zbraň – ponorky. Tento už za první světové války používaný nástroj nyní dospěl k dokonalosti a potápěl konvoje dovážející do Británie zásoby. I proti této zbraně se Spojenci nakonec dokázali ubránit. Podařilo se jim totiž pomocí přístroje ULTRA rozluštit velmi složitou německou šifru - ENIGMA. Díky nasazení speciálně upravených protiponorkových letadel a lodí se Britům nakonec podařilo Atlantik ovládnout.

1.3 Tichý oceán

Válka v Tichém oceánu se rovněž začala obracet na stranu Spojenců. Japoncům se nepodařilo zničit americké letadlové lodě v bitvě o Midway, která měla být podle nich konečnou porážkou USA. Japonské loďstvo přišlo o své elitní piloty a o čtyři ze svých osmi letadlových lodí. Američané se postupně začali probíjovat směrem k Japonsku. Rovněž se Japoncům nepodařilo udržet leteckou základnu na Guadalcanalu (Šalamounovy ostrovy), jejich námořnictvo bylo již téměř vyčerpáno a Američané se postupně probíjovali blíže k Japonsku. Původně se chtěli na Japonských ostrovech vylodit, ale ztráty z takového útoku by byly nezměrné, proto se po urovnání záležitostí v Evropě rozhodli donutit Japonsko ke kapitulaci pomocí jaderných bomb.

2 CESTA K OTEVŘENÍ DRUHÉ FRONTY

O osvobození Evropy jednou velkou invazí uvažovali Spojenci už v roce 1940, brzy poté, co byly evakuovány britské expediční sbory z Dunkerque. I když tehdy věděli, že nemají

dostatečný počet techniky ani vojáků, nechal britský premiér Winston Churchill vytvořit Velitelství kombinovaných operací, které cvičilo vojáky nájezdům proti nepřátelskému pobřeží. Myšlenka vylovení dostatečného počtu vojáků a osvobození Evropy se v době, kdy měla Británie sama co dělat, aby obstála proti Němcům v Atlantiku a nad kanálem La Manche, zdála jako nemožná, avšak zůstala uchována na pozdější dobu.

Věci se pro Spojence začaly vyjasňovat, když Adolf Hitler udělal jednu ze svých fatálních chyb, kterou téměř nevyhnutelně odsoudil Třetí říši k zániku. Pět dní poté, co 7. prosince 1941 japonské námořní svazy zaútočily na americkou tichomořskou základnu Pearl Harbor, vyhlásilo USA válku i Německo. Tím si zneprátelilo velmi mocný stát s velkým materiálním i technickým potenciálem.

Ještě před začátkem nového roku se sešli největší představitelé USA a Velké Británie a domluvili se na spolupráci. Byla tehdy rozhodnuta strategie „Germany first“, což znamená, že se Američané budou nejdříve soustředit na Německo a až po jeho porážce se zaměří na Japonsko. Sověti na Brity a Američany tlačili, aby otevřeli druhou frontu už v roce 1942, aby tak odlehčili tíže bojů na východní frontě, ale Churchill to odmítl, věděl, že ještě nejsou připraveni na tak velkou invazi a nejdříve se musí vypořádat s Afrikou, Asií a Atlantikem.

2.1 Konference v Casablance

V lednu roku 1942 se Franklin Roosevelt a Winston Churchill sešli na konferenci v Casablance v Maroku. Původně měl být na konferenci přítomen i Josif Stalin, ale odmítnul účast, protože musel být přítomen na důležitých jednáních v SSSR. Hlavním bodem jednání USA a Velké Británie byl přibližný čas otevření druhé fronty. Ke zklamání sovětského lidového komisaře zahraničních věcí V. M. Molotova, bylo spojenecké vylovení ve Francii odloženo až na podzim roku 1943.

Prozatím bylo dohodnuto pouze vylovení Spojenců na Sicílii v červenci 1943 a dokončení operací v severní Africe, což bylo především v zájmu W. Churchilla, který tak chtěl chránit britské pozice ve Středomoří před sovětským pronikáním.

Spojenci se také domluvili, že donutí jak Německo, tak i Japonsko k bezpodmínečné kapitulaci a že nebudou žádná jednání s případnou vládou, která by nastoupila po Hitlerovi

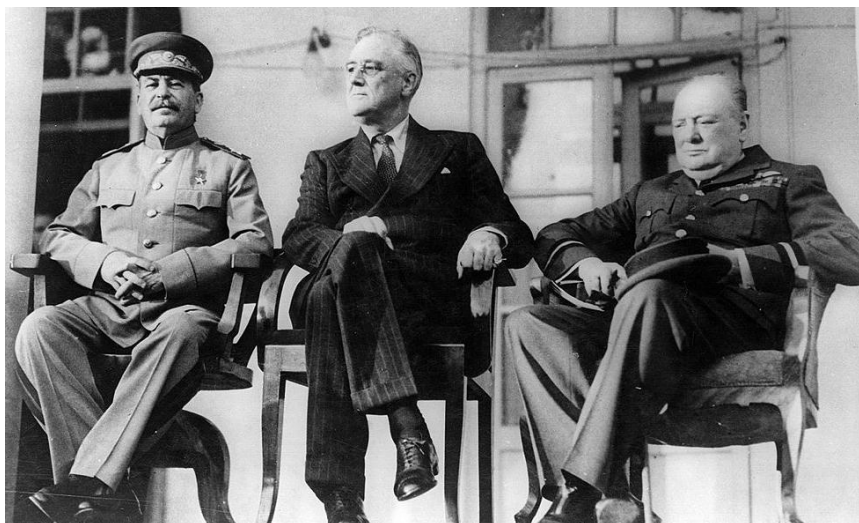
V březnu 1943 se Spojenci rozhodli vytvořit institut COSSAC (v překladu Náčelník štábu nejvyššího spojeneckého velitele), označení patřilo nejen nejvyššímu veliteli, ale i útvaru samotnému, kdo však bude v jeho čele, prozatím rozhodnuto nebylo.

2.2 Konference v Teheránu

Vůbec první setkání tzv. „velké trojky“ během druhé světové války se konalo od 28. listopadu do 1. prosince 1943 v hlavním městě Íránu – Teheránu. Sešli se zde hlavní představitelé Sovětského svazu, Spojených států amerických a Velké Británie – Josif Vissarionovič Stalin, Franklin Delano Roosevelt a Winston Churchill. Hlavním cílem jednání bylo tentokrát již konkrétnější projednání otevření druhé fronty a poválečné uspořádání Evropy.

Kromě vylodění na západě Evropy navrhoval Winston Churchill vylodění jednotek i na Balkáně, což by nijak nenarušilo vylodění na západě, navíc by to mohlo omezit sovětskou působnost v Evropě, ale Stalin, který v té době již operoval podle plánu na vytvoření satelitních zemí ve střední a východní Evropě, tento návrh zamítl a odůvodňoval tím, že invaze ve Francii donutí Němce okamžitě odvelet část armády z východní fronty. Roosevelt se připojil na Stalinovu stranu. Domluvili se tedy na operaci s krycím názvem Overlord - vylodění pouze v severní Francii s podpůrnými operacemi na jihu Francie. Doposud prázdný post nejvyššího velitele COSSAC obsadil americký generál Dwight D. Eisenhower. Pro utajení operace Overlord byla navržena také operace Bodyguard, která měla německá vojska pomocí klamných operací rozptýlit a zmást.

Na jednání se také musela vyřešit tzv. „polská otázka“, Stalin požadoval východní území Polska, téměř ve stejném rozsahu, jako podle paktu o neútočení, který před válkou uzavřel s Německem. Roosevelt i Churchill souhlasili a dohodli se, že Polsko jako kompenzaci dostane část Německa na západě. Bylo také dohodnuto, že SSSR po ukončení války vstoupí do boje s Japonskem.

Obr. 1 Konference v Teheránu, zleva J. V. Stalin, F. D. Roosevelt a W. Churchill

3 PŘEDCHOZÍ INVAZE

Samotná operace Overlord nebyla první spojenecká invaze na nepřátelské území. Předcházela jí řada jak úspěšných, tak i neúspěšných pokusů o invazi, ze kterých si Spojenci i Němci odnesli cenné zkušenosti. Vylodění jednotek na nepřátelském území zůstává i dnes jednou z nejtěžších a nejnebezpečnějších válečných operací.

3.1 Operace Jubilee

19. srpna 1942 proběhla obojživelná operace s krycím názvem Jubilee britských a kanadských jednotek v Němci okupovaném francouzském přístavu Dieppe. Akce proběhla především jako důkaz soudržnosti Britů se Sověty a také pro získání vylodovacích zkušeností na nepřátelském území. Kromě normálních vojáků se zde také významně účastnily jednotky Commandos.

Celý nájezd skončil naprostou katastrofou pro spojenecká vojska. Ztratili přibližně 70% jednotek, ale celá akce přinesla velmi cenné zkušenosti. Ukázalo se například, že je téměř nemožné zaútočit na opevněný přístav a že je velmi nutná velká podpora techniky a speciální vylodovací plavidla. Spojenecké jednotky zde byly ničeny také nálety Luftwaffe, a proto byla nutná i větší letecká podpora. Nájezd na Dieppe přinesl jedny z nejcennějších zkušeností pro vylodění v Normandii.

3.2 Operace Torch

Operace Torch, původně nazvaná jako operace Gymnast, proběhla 8. listopadu 1942. Angloamerické jednotky se tehdy vylodily na pobřeží Severní Afriky. Celé operaci velel americký generál Dwight D. Eisenhower, pozdější velitel operace Overlord, a cílem operace bylo obsadit přístavy Alžír, Casablanca a Oran. Operace byla součástí severoafrické kampaně a měla za úkol vytlačit Němce a vichystické jednotky ze Severní Afriky.

Přístavy Alžír a Oran se povedlo relativně bez problému obsadit, o Casablanca se vedly těžké boje, ale nakonec i ta byla 11. listopadu obsazena. Tímto byly Rommelovy jednotky sevřeny mezi Eisenhowerovou a Montgomeryho armádou a jeho vítězství už bylo velmi nepravděpodobné.

3.3 Operace Husky

Operace s krycím názvem Husky znamenala spojenecké vylodění na Sicílii, to by uspíšilo italskou kapitulaci a znemožnila silám Osy útočit na spojenecké konvoje plující do Tuniska. Vrchním

velitelem byl generál Dwight D. Eisenhower. Operace začala 10. června 1943. Již v noci se na Sicílii snesli spojenečtí parašutisté a zajistili některé cíle. Poté se začaly vylodňovat jednotky. Ze začátku se setkaly jen se slabým odporem, ale při postupu narazily na jednotky Wehrmachtu, tj. německá armáda, které je zdržely. Během dvou týdnů se podařilo obsadit téměř celou Sicílii. „Duce“ byl sesazen a na rozkaz krále uvězněn v horském hotelu, odkud ho ale 12. září osvobodily speciální jednotky SS.

3.4 Vylodění v Itálii

Ráno 3. září 1943 již přelétávaly spojenecké bombardéry nad územím Itálie a shazovaly bomby, aby tak připravily půdu pro spojenecké vylodění, kterému velel generál Bernard Montgomery. To začalo o pár hodin později a díky letectvu nemělo téměř žádný odpor. Spojenecké jednotky postupovaly dále do Itálie a 8. září ji donutily ke kapitulaci. Spojencům nyní odporovaly pouze zbylé jednotky Wehrmachtu.

4 PŘÍPRAVA NA DEN D

4.1 Správné místo k vylodění

Před spojeneckým velením stál důležitý úkol – najít to nejlepší místo, kde vylodit své jednotky. Špatná volba místa by mohla zapříčinit naprostou katastrofu a pohřbit operaci Overlord.

4.1.1 Pas-de-Calais.

Nejlogičtější se na první pohled samozřejmě zdála oblast Pas-de-Calais. V nejužším místě mezi Pas-de-Calais a anglickým přístavem Dover tvoří kanál La Manche pouhých 36 kilometrů. Tato krátká trasa by umožnila rychlou zásobu jednotek proviantem, municí, technikou i posilami. Problém byl v tom, že poblíž nebyl žádný větší přístav, který by lodím umožňoval rychlé vykládání zásob a techniky. A navíc Atlantický val (série německých opevnění kolem pobřeží) zde byl nejsilnější a Němci invazi na toto místo předpokládali.

4.1.2 Cotentinský poloostrov

Alternativou mohlo být vylodění na Cotentinském poloostrově, který nebyl od přístavů v jižní Anglii příliš vzdálený. Poblíž se také nacházel přístav Cherbourg, jehož kapacity byly pro Spojence naprosto ideální. V této oblasti se však nacházelo velké množství močálů a vodních toků, které by značně komplikovaly postup do vnitrozemí.

4.1.3 Normandijské pobřeží

Pláže Normandie byly od Anglie sice relativně vzdáleny, ale jednalo se zdaleka o nejlepší možnost. Atlantický val byl v tomto území celkem slabý a bylo zde rozmístěno jen málo německé pozemní i letecké techniky. V blízkosti se nacházel přístav Le Havre, který odpovídal potřebám Spojenců a reliéfy normandijských pláží byly pro vylodění ideální. Nedaleko se také nacházely přístavy Boulogne a Cherbourg. Bylo tedy rozhodnuto, Spojenci se vylodí na pobřeží Normandie.

4.2 Dezinformační kampaň

Aby měla spojenecká vojska co nejsnadnější postup při invazi, museli se Spojenci postarat, aby na místě vylodění v jeho době bylo co nejméně protivníků. Proto bylo nutné Němce oklamat a přesvědčit je, že k vylodění dojde někdy jindy a někde jinde. K tomu Spojencům sloužila dezinformační kampaň, kterou vedli už od doby, kdy se rozhodli otevřít druhou frontu.

4.2.1 Operace Cockade

První velký pokus o zmatení Němců dostal název operace Cockade. Pomocí této kampaně se Spojencům podařilo například alespoň částečně odlehčit Rudé armádě na východě nebo zajistit klidný průběh vylodění na Sicílii. Celou Cockade připravovala Londýnská řídicí sekce LCS. Tajné oddělení, které v roce 1941 nechal zřídit sám Winston Churchill, a které bylo napojené na veškeré zpravodajské služby. Zároveň vznikla na velitelství COSSAC v rámci operačního oddělení G-3 tajná sekce OPS, která řídila Cockade po vojenské stránce.

V druhé polovině roku 1943 probíhaly pod záštitou Cockade různé klamné operace, z nichž většina neměla úplný úspěch. Spojenci se soustředili například na oblast v okolí města Boulogne, Bretaňský poloostrov, a dokonce i na Norsko. Nad oblastí posílali bombardéry a letectvo a v okolí začali shromažďovat vojsko a techniku. Nepodařilo se sice německá vojska úplně rozptýlit a vylákat Luftwaffe k závěrečnému boji, ale na německém velitelství vznikl zmatek a generál Gerd von Runstedt, který se invaze u Boulogne vážně obával, stáhl některé síly z Francie a východní fronty.

4.2.2 Operace Bodyguard

Spojenci věděli, že invazi do Evropy nemohou před Němci jen tak skrýt, a proto se jim museli pokusit co nejvíce utajit. Muselo se zajistit, aby hlavní Německé velitelství nepokládalo vylodění v Normandii za hlavní operaci. Proto byla navržena na konferenci v Teheránu Winstonem Churchillem operace Bodyguard. Měla být úspěšně navázána na předchozí operaci Cockade a měla

pomocí kontrolovaných úniků informací z britského velitelství zmást Němce. Hlavní částí operace Bodyguard byla operace Fortitude rozdělená na severní a jižní část.

Fortitude North, severní část operace, měla za úkol udržet německé jednotky v pohotovosti v Norsku a v nejlepším případě donutit Němce, poslat do Norska posily. Pomocí dvojitéch agentů pracujících pro Británii kontrolovaně proudily informace o plánovaném útoku na Norsko do Německa. Příslušníci Commandos v dané oblasti ničili průmyslové cíle a britské zpravodajské služby přinášely zprávy o životě fiktivních vojáků. K tomu se ještě přidala operace Skye, která simulovala rádiové spojení mezi fiktivními jednotkami a velením. Tato akce působila pro Němce velmi věrohodně, a proto museli v Norsku své jednotky stále udržovat, ty tak nemohly chránit skutečné místo invaze.

Fortitude South, jižní část operace, hrála ještě důležitější roli než severní část. Musela Němce přesvědčit, že k hlavní invazní operaci dojde v oblasti Pas-de-Calais. Důležitá zde byla především práce dvojitéch agentů, kteří předávali zprávy o fiktivní první americké armádní skupině FUSAG (First United States Army Group), které velel skutečný velitel – generálplukovník George Patton. Velení FUSAGu bylo přiděleno Pattonovi jako trest za to, že se choval vulgárně ke svým podřízeným. Akce FUSAG byla organizována pod názvem Quicksilver I. Quicksilver II vedla rádiový provoz se skutečnými jednotkami, ale mimo místa jejich skutečné dislokace, jakoby se přeskupovaly do výchozího postavení k invazi. Quicksilver III rozmísťovala nafukovací makety vylodňovacích člunů a tanků pro invazi v Pas-de-Calais. Quicksilver IV měla bombardovat cíle v sektorech předstíraného útoku těsně před vyloděním v Normandii. Quicksilver V zajišťovala zvýšený pohyb lodí a rádiovou komunikaci v oblasti Doveru a Quicksilver VI v noci osvětlovala místa, kde se shromažďovaly makety a figuríny vojáků, což německá špionážní letadla přesvědčilo o shromažďování jednotek.

Hitler byl o vylodění FUSAGu v Calais natolik přesvědčený, že ještě sedm týdnů po vylodění Spojenců v Normandii zde udržoval svou silnou Patnáctou armádu a své tanky držel východně od Seiny, jelikož Normandii stále považoval za klamnou operaci s cílem odvrátit pozornost od Calais.

4.3 Závěrečné přípravy

Jelikož byli Němci zaměstnáni především oblastí Pas-de-Calais, mohly se v Anglii celý rok 1944 shromažďovat a cvičit jednotky. Probíhaly zkoušky speciální techniky a nácivky jednotek pro vylodění na plážích. Během těchto nácivků se stala také řada událostí, které mohly celou operaci Overlord pohřbit, třeba když na konci dubna dostali vojáci při výcviku omylem ostré náboje, což si

vyžádalo desítky mrtvých. Anebo když se do spojeneckého cvičení přidaly německé torpédové čluny, které okamžitě zaútočily. To si vyžádalo asi 700 mrtvých Spojenců, většina se utopila kvůli špatným záchranným vestám. Němci si však vůbec neuvědomili, že Spojenci nacvičují vylodění, a tak k prozrazení nedošlo.

Spojenci byli v ohrožení, když se do oblasti Normandie stáhlo několik německých útvarů a tři tankové divize. Jak se však později ukázalo, nepřítel spojenecké záměry neodhalil. Němci sem přesunuli svá vojska, protože zde předpokládali podpurný útok pro vylodění v Calaiské úžině.

Před vyloděním proběhlo rozsáhlé bombardování komunikací ve Francii, které mělo zabránit přísunu německých posil do místa vylodění. Rovněž došlo k ostřelování opevnění z námořních lodí, které ale nebylo tak úspěšné, většina opevnění zůstala nedotčena.

Protože Spojenci potřebovali nějaký větší přístav pro vykládání nákladu z lodí a v těsné blízkosti pláží žádný nebyl, byly postaveny dva umělé skládací přístavy Mulberry, které se po obsazení pobřeží měly složit a vykládat zásoby z lodí.

4.3.1 Správný den k vylodění

Původně se plánovalo vylodění na dobu kolem 31. května, ale vše se řídilo hlavně počasím, které se nedalo moc dobře odhadnout. Bylo potřeba klidné počasí a dobrá viditelnost, proto celý Eisenhowerův štáb neustále zkoumal meteorologické podmínky. Později pak bylo rozhodnuto, že vylodění nastane 5. června.

Zatímco v květnu panovalo docela příznivé počasí, v červnu se zhoršilo. Vlnobití mohlo drasticky změnit vylodění na plážích a při špatném počasí se nedalo nasadit podpurné letectvo a výsadkáři. Vojáci museli nadále čekat. Nakonec 4. června padlo konečné rozhodnutí – Dnem D se stane 6. červen. I když počasí nebylo úplně ideální, Spojenci už nemohli déle čekat, aby se operace neprozradila.

4.3.2 Výsadkové operace

V předvečer 6. června se nad francouzským územím nacházelo obrovské množství spojeneckých letadel, která shazovala výsadkáře. Výsadkáři museli obsadit důležité mosty, komunikace a vytyčit přistávací zóny.

První Spojenci – 82. a 101. americká a 6. britská výsadková divize – přistáli ve Francii ještě v noci 5. června, byli to nejzkušenější výsadkáři a jejich úkolem bylo pomocí reflektorů a radiomajáků vytyčit celkem šest přistávacích ploch pro spojenecká letadla. Některé jednotky však

byly vysazeny na špatných místech a příliš rozptýleny kvůli špatné navigaci. Hodně vojáků se také utopilo v řekách a bažinách. Ale i přes velké ztráty byla akce nakonec úspěšná.

Dalším úkolem bylo obsadit důležité mosty. Vysadkáři byli pro tento účel shazováni na kluzácích, aby si udrželi moment překvapení. Mosty nemohly být zničeny, protože by tak bylo zabráněno dalšímu postupu Spojenců. Většina mostů byla obsazena snadno a rychle a vysadkáři teď již museli jen udržet své pozice do příchodu spojeneckých posil.

5 LETECKÉ A NÁMOŘNÍ OPERACE

I když hlavní část operace Overlord provedla pěchota a pozemní síly, nebyla by operace úspěšná bez rozsáhlé pomoci námořnictva a letectva.

5.1 Námořnictvo

V době před vyloděním mělo již německé námořnictvo „Kriegsmarine“ jen velmi málo lodí. Byly to hlavně torpédové čluny, ponorky a malé lodě. Nejúspěšnější složkou Kriegsmarine byly speciální miniponorky. I když se Němci pokoušeli narušit invazi, nepovedlo se jim to. Potopili jen tři spojenecké torpédoborce a několik transportních lodí. Naopak spojenecké námořnictvo pomohlo průběhu invaze ostřelováním německých opevnění na plážích.

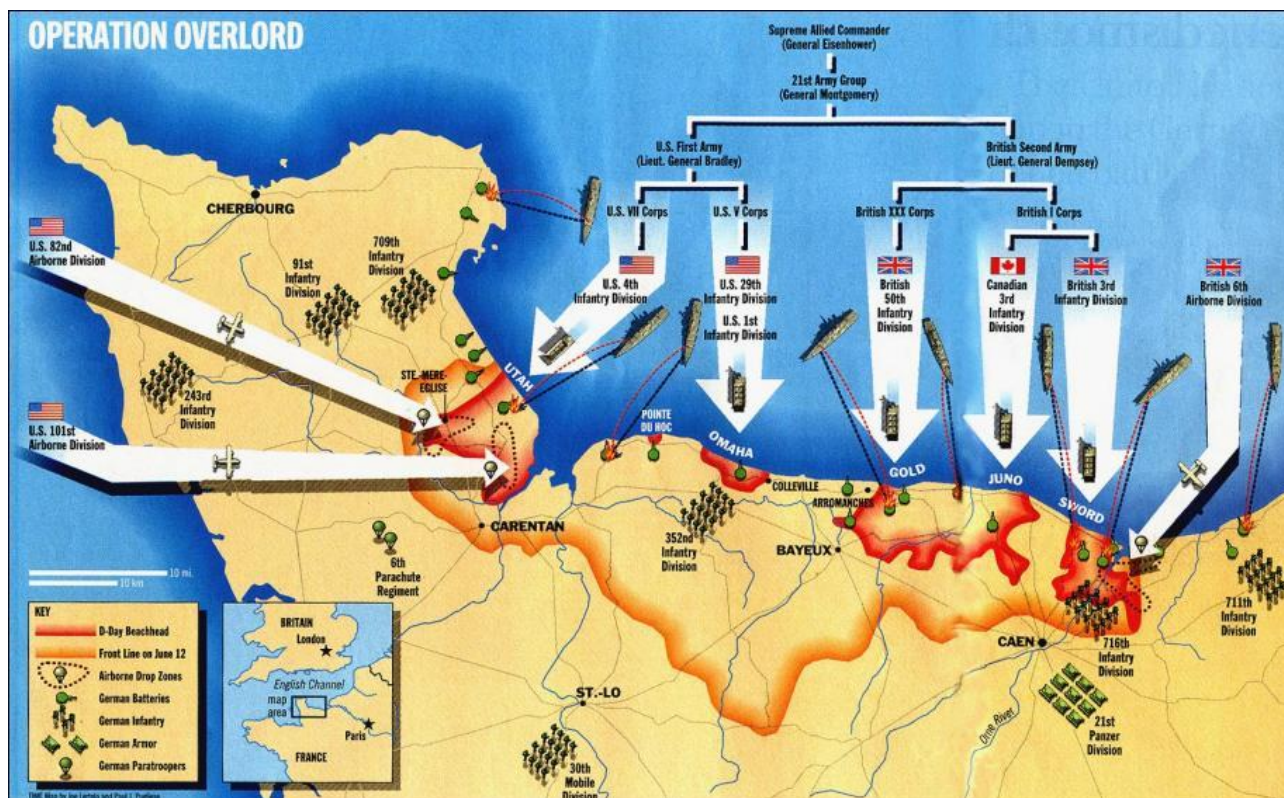
5.2 Letectvo

V roce 1944 měli Spojenci nad Osou naprostou vzdušnou převahu. Luftwaffe už neměla žádné bombardéry a jen málo stíhaček na obranu vlastního území. Pozemní jednotky nebyly schopny čelit náletům Spojenců a ti mohli bombardovat a prozkoumávat území pro invazi. Spojenecká letadla tak příliš nebojovala proti jiným letadlům, ale spíše sloužila jako podpora pozemních vojsk a prostředky k průzkumu a výsadku. Byla používána k ničení silnic, železnic, opevnění, tanků a jiné techniky nepřítele. Z obavy před zasažením vlastními letadly byla všechna spojenecká letadla natírána černobílými pruhy na křídlech a zadní části trupu. Spojenecká letadla operace Overlord tvořila dodnes největší leteckou armádu historie - 14 000 vojenských letadel.

6 DEN D

Dne 5. června se k místu srazu vydalo více než 2700 vojenských lodí a 1900 vylodňovacích člunů. Jakmile se plavidla zformovala, vydala se přes Kanál do Normandie. Cestu plavidel pročišťovala flotila minolovek. Vylodění mělo proběhnout na plážích Utah, Omaha, Gold, Juno

a Sword. Bylo celkem pět skupin, každá se měla vylodit na jedné z pláží, poté se měly spojit a vytvořit stabilní přemostí pro další přísun posil.

Obr. 2 Mapa pláží v Normandii

6.1 Utah

K útoku na pláži Utah byla vybrána 4. americká pěší divize v čele s generálem Raymondem Bartonem a generálem Theodorem Rooseveltem. Další vojska pro oblast pláže Utah se skládala z 8., 12. a 22. plukovní bojové skupiny, celkem čítala 23 250 mužů.

Silný mořský proud způsobil, že se americká plavidla vylodila o více než kilometr dál od plánovaného místa. Generál Theodor Roosevelt tehdy řekl: „Co se dá dělat, válku začneme tady.“ V 6:30 se první jednotky dostaly na francouzskou půdu. Kvůli odlivu museli vojáci ještě půl kilometru běžet, než se dostali k pobřežním útesům. Oproti očekávání se však na pobřeží nesetkali se silnou koordinovanou defenzívou, ale jen se slabým odporem, který byl eliminován obojživelnými tanky Sherman a Valentine. Celkem ztratili Američané na Utahu jenom kolem 200 mužů, což byly nejnižší ztráty ze všech pláží.

Tajemství úspěchu spočívalo hlavně v onom mořském proudu, který odklonil plavidla na jiné místo, kde se nacházelo daleko méně německých jednotek, než na původně plánovaném místě. Německá obrana byla rovněž ostřelována salvami z námořních lodí. Američané rychle prolomili obranu a v 13:00 se setkali se 101. vzdušnou výsadkovou divizí. V oblasti Utahu tak bylo zajištěno stabilní předmostí.

6.2 Omaha

Na pláži Omaha se měla vylodit 1. americká pěší divize pod velením generála Omara Bradleyho. Cílem bylo zajistit 8 km široké a 26 km dlouhé předmostí. Téměř nic však nevyšlo podle plánu. Vedly se zde ty nejtěžší boje z celého Dne D. Spojenecké bombardéry nejdříve přelétly německá opevnění a bomby shodily až kilometr za nimi a navíc sem Hitler ještě před vyloděním nechal přesunout elitní německou 352. pěší divizi. Na pláži byly rovněž postaveny zábrany proti tankům a těžké technice.

Útok měly začít speciálně upravené tanky Sherman, jejichž horní povrch tvořil gumový člun, ten se měl na pevnině shodit a byl z něj naprosto funkční tank. Tanky se kvůli nenápadnosti měly původně vylodit 5 kilometrů od pobřeží, ale kvůli špatnému počasí byl vydán rozkaz k vylodění až 1 kilometr před pláží, tento rozkaz se však nedostal k veliteli tankové skupiny, a proto byly tanky vyloděny podle původního plánu. Silný vítr snesl tanky špatným směrem a ty při otáčení zpět k cíli začaly nabírat vodu. Z 29 tanků se 27 potopilo.

Pěchota se musela brodit podmáčeným písčítým terénem. Poté narazila na překážky na pláži a velmi silnou palbu z německých kulometů. Většina těžké techniky se utopila a nemohla pěchotu řádně podpořit. Ta se musela udržet na pláži, nemohla postoupit dál a byla ostřelována Němci. Po sedmé hodině ranní nastal příliv a většina zraněných vojáků na pobřeží se utopila. Potom dorazila druhá útočná vlna. I ta se potýkala se špatným počasím a silným odporem, ale několika tankům Sherman se podařilo proniknout na pláže. Podařilo se projít skrz ostnaté dráty a v odpoledních hodinách se již německá obrana podlamovala. I přes obrovské ztráty, za jediný den zde bylo zabito 2000 Spojenců, se podařilo Omahu zajistit a spojit přemostí s dalšími plážemi

6.3 Gold

Pláž Gold byla přidělena 50. britské pěší divizi pod velením generálmajora Douglase Alexandera Grahama a 8. tankové brigádě pod velením generálporučíka Milese Dempseyho. Hlavním úkolem bylo po vylodění zajistit oblast mezi městy Arromanches-les-Bains a Ver-sur-Mer, aby zde mohl být postaven umělý přístav Mulberry. Po zajištění této oblasti měli

Britové obsadit město Bayeux. Vylodění předcházelo bombardování a ostřelování německých pozic z letadel a námořních lodí.

Jen několik minut před příplutím vylodňovacích člunů zde operovaly britské potápěčské jednotky, které měli odstranit podmořské nástrahy na lodě. Kvůli špatnému počasí se však nepodařilo odstranit všechna minová pole, proto bylo několik spojeneckých člunů potopeno ještě před vyloděním. Samotné vylodění probíhalo, díky velkým zásluhám techniky, bez větších potíží a hned první den se Spojencům podařilo postoupit 10 kilometrů do vnitrozemí. Město Bayeux se podařilo dobýt druhý den.

6.4 Juno

Na pláži Juno se vylodila 3. kanadská pěší divize za podpory britských speciálních jednotek Commandos. Největším nebezpečím pro vylodňující se jednotky zde nebyli Němci, byly to podvodní útesy. Ty donutily invazní jednotky přistát později, než byl plán, přibližně až v 7:45, aby demoliční jednotky měly čas oblast vyčistit. Hlavním cílem vylodění bylo přerušit silnici z Caen do Bayeux a vytvořit spojení mezi britskými plážemi Gold a Sword. Bojovala zde také loď HMS Belfast (dodnes ukotvena v Londýně na Temži), na jejíž palubě chtěl být při útoku přítomen sám Winston Churchill, toto rozhodnutí mu nakonec musel zakázat král.

Kvůli útesům a podvodním nástrahám byla ztracena téměř třetina člunů ještě před vyloděním, ale po vstupu na pláž se jednotky nesetkaly s velkým odporem. Německá postavení mířila spíše do vnitrozemí než na moře. Spojenecké ztráty nakonec činily jen 359 mužů.

Večer 6. června se kanadská 3. divize spojila s britskou 50. divizí na pláži Gold, ale na druhé straně se jim nepodařilo spojit se s britskou 3. divizí z pláže Sword. Mezi Kanadany a pláží Sword zůstala mezera dlouhá 3 kilometry, které využily jednotky německé 21. pancéřové divize, které podnikly protiútok, při němž bylo zabito přes 1200 Spojenců.

6.5 Sword

Pro nejseverněji položenou pláž Sword byla vybrána 3. britská pěší divize s podporou jednotek Commandos. Hlavním cílem bylo obsadit nedaleké město Caen a nedaleké letiště Carpiquet. Oddíly Commandos měly za úkol zajistit mosty přes řeku Ornu a Caenský kanál zhruba 5 kilometrů ve vnitrozemí. Měly se spojit s příslušníky 6. výsadkové divize, která obsadila mosty během kluzákového výsadku krátce po půlnoci.

Ze všech pláží se zde Spojenci setkali s nejmenším odporem Němců. Po vylodění je nezdržovala silná palba těžkých kulometů a úkryty Němců byly ostřelovány tanky. Rychle zde byla vyloděna těžká technika, která po obsazení pláže zajistila rychlý postup do vnitrozemí. Na pláži bylo ztraceno přibližně 600 spojeneckých vojáků.

Jednotky Commandos se spojily s výsadkáři. Britům se však nepodařilo spojit s Kanadany z Juno a utrpěli ztráty při protiútoky německé 21. tankové divize. Rovněž se nepodařilo první den dobýt město Caen ani letiště Carpiquet, o které se vedly boje ještě dva měsíce, nakonec však byly dobyty a obsazeny Spojenci.

7 DALŠÍ PRŮBĚH OPERACE

7.1 Mulberry

Pět dní po invazi bylo spojeno předmostí všech pláží dohromady, na které mohla přistávat letadla a lodě vykládat náklad. Vykládání techniky a zásob však nebylo možné provést z lodí přímo na pláži, proto byly krátce po spojení předmostí postaveny dva přístavy Mulberry. Mulberry A na pláži Omaha a Mulberry B v Arromanches. Z ostrova Wight bylo pod Kanálem nataženo potrubí pro palivo a kabely pro elektřinu a rádiovou komunikaci. Mulberry byly ke konci června zasaženy silnou bouří, která Mulberry A zcela zničila a Mulberry B silně poškodila, takže musel být téměř měsíc opravován. Když však byly dobyty přístavy ve Francii a Belgii, nebyl už ani Mulberry B potřeba.

7.2 Postup vojsk do vnitrozemí

Další postup spojeneckých vojsk do vnitrozemí byl už komplikovanější než obsazení pobřeží. Pro postup byly důležité především tanky, které se však jen těžko prodíraly francouzským terénem. Největší potíže činila tzv. „bocage“ - typická normandijská krajina - živé ploty a zídky okolo travnatých ploch a polí, které velmi zpomalovaly tankové skupiny pod velením generála Bernarda Montgomeryho. V těchto místech se často skrývali němečtí vojáci, kteří zde měli příhodná opevnění.

Kromě toho se Spojenci setkali také s Hitlerovou 15. armádou, kterou sem poslal v momentě, kdy si uvědomil, že k útoku v Calaiské úžině již nedojde a že Normandie není jen krycí a podpůrná operace. Dále se Hitler rozhodl zastavit Montgomeryho pomocí svých sedmi divizí, z toho dvou pancéřových, které nechal přesunout na západ, to by posílilo počet jeho divizí zde na šedesát pět a jeho linie by tak byla neprostupná. Spojenci ale provedli 25. července obrovský nálet

na osmikilometrový pás německých jednotek a naprosto je zdevastovali. Na konci července pak Spojenci obsadili přístav Cherbourg a Avranches, rovněž se podařilo dobýt Caen. Němci se sice pokusili Spojence zastavit u města Mortain, ale jejich protiofenzíva se nepovedla a Spojencům se podařilo prolomit z Normandie.

V srpnu 1944 se Spojencům podařilo obsadit Bretaňský poloostrov a udeřili na Paříž. Tu osvobodili 25. srpna. Potom dále postupovali do Evropy.

8 BOJOVÁ TECHNIKA

8.1 Spojenecká technika

Kromě pěchotních zbraní a dělostřelectva hrála zásadní roli obrněná technika. Nejrozšířenějším středním tankem byl americký tank M4A3 Sherman, nebyl příliš výkonný ani moc pancéřovaný. Kanón ráže 75 mm nestačil na moderní německé obrněnce Pzkw V Panther a Pzkw VI Tiger, ty naštěstí měli Němci jen v malých počtech. Sherman byl naopak vyráběn ve velkých sériích a byl velmi spolehlivý. Výrazně se uplatnila jeho verze Sherman DD – plovoucí varianta tanku s nafukovacím pontonem a dvojicí lodních šroubů.

Ještě větší úspěch dosáhli speciální modifikace britských tanků tzv. „Hobartovy legrácky“ (podle generála Percyho Hobarta, který je vyvinul). Patřil k nim například odminovávací tank Churchill AVRE s řetězy, jimiž bylo možné udělat průlom v minových polích, mostní tank Churchill ARK vytvářející umělý průchod přes překážky položením mostovky nebo plamenometný tank Churchill CROCODILE.

Z letecké techniky nesly transportní letadla C-47 Skytrain a kluzáky Horsa hlavní tíhu výsadekových operací. Široce byly také užívány letouny přímé letecké podpory P-47 Thunderbolt vyzbrojené neřízenými raketami.

Obr. 3 M4A3 Sherman

Obr. 4 P-47 Thunderbolt

8.2 Německá technika

Z obranných zbraní se uplatnily především kulomety MG-42 a množství děl různých ráží, z nichž mnohé byly vyrobeny ve Škodových závodech v Plzni. Hlavním typem tanku byl starší Pzkw IV, který pro Shermany nepředstavoval těžkého soupeře. Elitní divize SS byly ovšem vyzbrojeny i moderními Tigery a Panthery, které spojenecké tanky převyšovaly, tyto tanky však nebyly přítomny u vylodění. Stíhačky Messerschmidt BF-109 zasáhly do bojů jen velmi omezeně.

.Obr. 5 Messerschmidt BF-109

Obr. 6 Pzkw IV

9 VELITELÉ A JEDNOTKY

9.1 Spojenečtí velitelé

Vrchní velitel spojeneckých vojsk Dwight Eisenhower (1890-1969). Velel již předchozím invazím v Africe a na Sicílii. V letech 1953-1961 byl prezidentem USA.

Velitel 21. skupiny armád Bernard Montgomery (1887-1976). Úspěšný britský vojevůdce, bojoval v severní Africe. Jeho velení bylo komplikováno neskrývanou rivalitou k americkým velitelům, zejména Georgi Pattonovi.

Velitel 12. skupiny armád Omar Bradley (1893-1981) byl nejvyšším americkým velitelem přímo na bojišti.

Velitel 3. americké armády George Patton (1885-1945). Agresivní tankový velitel, vylovení se přímo neúčastnil, velel fiktivní armádě FUSAG.

Vrchní velitel spojeneckého expedičního letectva Trafford Leigh-Mallory (1892-1944)

9.2 Němečtí velitelé

Velitel Skupiny armád B Erwin Rommel (1891-1944). Legendární velitel ze severní Afriky. V boji v Normandii nedisponoval velením tankových záloh, což omezilo jeho možnosti.

Vrchní velitel Skupiny armád D Gerd von Rundstedt (1875-1953). Do poslední chvíle byl přesvědčen, že invaze v Normandii je jen klamná operace.

Velitel 1. tankového sboru SS Joseph „Sepp“ Dietrich (1892-1966). Velmi schopný velitel, jehož jednotky způsobily postupujícím Spojencům těžké ztráty.

9.3 Spojenecké jednotky

USA – 82. a 101. výsadková divize; 1., 4. a 29. pěší divize; 2. prapor Rangers.

Velká Británie – 6. výsadková divize; 3. a 50. pěší divize.

Kanada – 3. pěší divize.

9.4 Jednotky Osy

Německo – 716. divize pobřežní obrany; 709. a 352. pěší divize; 1. a 2. tankový sbor SS

	Vojáci	Tanky	Letadla	Lodě
Spojenci	156 000 (z toho 23 000 výsadkářů)	900	14 000	6 939 (z toho 4000 výsadkových člunů)
Osa	50 350	1 600 (z toho jen 160 bojeschopných)	330	100

Tab. 1 Poměr sil do půlnoci 6. června 1944

10 SHRNU TÍ

Vylodění Spojenců v Normandii je dosud největší obojživelnou výsadkovou operací v dějinách. Je mistrovskou ukázkou nejen taktického umění, ale i dokonalé zpravodajské činnosti a logistiky. Znamenala zásadní zvrat v konečné fázi války a definitivní ztrátu iniciativy na straně Německa. S výjimkou neúspěšné protiofenzívy v Ardenách německá armáda vedla do konce války pouze obranné ústupové boje. Invaze měla také značný politický význam pro poválečné uspořádání Evropy.

Závěr

Téma mé závěrečné práce bylo velmi zajímavé. Práce na tomto tématu mě velmi bavila. Nebyla to pro mě jen pouhá práce, ale i forma studia mé oblíbené etapy dějin. Podíval jsem se na celou operaci Overlord z širšího úhlu pohledu a pokusil jsem se ji navázat na zbytek války. Dozvěděl jsem se spoustu souvislostí a novinek a doufám, že bude práce poučná i pro všechny čtenáře.

Prohlašuji, že na celé práci jsem pracoval samostatně a uvedl jsem použitou literaturu.

V Olomouci, červen 2014

podpis

Literatura a zdroje

knihy:

CAWTHORNE, N: *Největší bitvy v dějinách*. Frýdek-Místek: Alpress, 2007

CAWTHORNE, N: *Největší vojevůdci v dějinách*. Frýdek-Místek: Alpress, 2006

MANN, C: *Rozhodující bitvy 2. světové války*. Praha: Slovart, 2010

článek z časopisu:

Válka REVUE SPECIÁL. 2014, s. 1-99

MARTIN, J: Cesta ke Dni D, *21. Století*, 2014, s 67-74